

Polen Ekoloji Kolektifi'nin yayımladığı Ekstraktivizm Haritası'nı kolektiften Levent Büyükbozkırlı ile konuştuk

Polen Ekoloji Kolektifi geçtiğimiz günlerde Türkiye genelindeki maden ihale sahalarını ve taşınmaz/ruhsat kararlarını tek bir yerde ulaşılır hale getiren 'Ekstraktivizm Haritası'nı yayınladı. İnteraktif şekilde hazırlanan haritada tek tuşla tüm il, ilçe ve köylerdeki maden sahalarıyla ilgili ÇED kararları, şirket bilgileri, maden sahası büyüklüğü gibi bilgiler görülebiliyor. Hazırlanan harita 266 ilçenin gözden çıkarıldığını kayıt altına alırken, aynı zamanda yaşam alanlarının yerli ve yabancı şirketler tarafından işgalini, vahşi madencilğin geldiği boyutu ve yağmayı haritalandırdı. Polen Ekoloji Kolektifi'nden Levent Büyükbozkırlı çalışmaya ilişkin sorularımızı yanıtladı.

Polen Ekoloji olarak Ekstraktivizm Haritası'nı hazırlama ihtiyacı nasıl ortaya çıktı? Harita bize nasıl bir tablo gösteriyor?

Bir seneyi aşkın süredir incelediğimiz maden ruhsatlarını çevre örgütlerine ve çevre mücadelesi veren bireylere kolayca anlayıp kullanabilecekleri bir şekilde sunmayı istiyorduk. Zaman içinde çevre örgütleri ile peş peşe gelen ihalelerin, bunlarda satılan ruhsat alanlarının, taşınmaz komisyonu kararlarının ve ÇED projeleri sentezinin paylaşımını yaptık. Ancak bu harita tüm verileri bir araya getirdiği için çevre mücadelesinde oldukça faydalı olacağını umuyoruz. Çevre haberleri yapan gazeteciler için de iyi bir başvuru kaynağı.

Ayrıca kamuyu Türkiye'de ekstraktivizmin ürkütücü boyutları hakkında bilgilendirmeye de hizmet ediyor.

ÇED süreçlerinin içleri boşaltıldığı ve kazanılan davalarda bile şirketlere engel olmadığımız dikkate alındığında ÇED süreci öncesine yönelmek, yani erken dönemde mücadeleyi başlatmak çok önem kazanıyor. Bu nedenle maden ruhsat alanlarını takip etmek, mümkünse ruhsat satışı yapılmadan yerellerde örgütlenmek, halkın yaşam alanlarını koruması yönüyle etkili olacaktır.

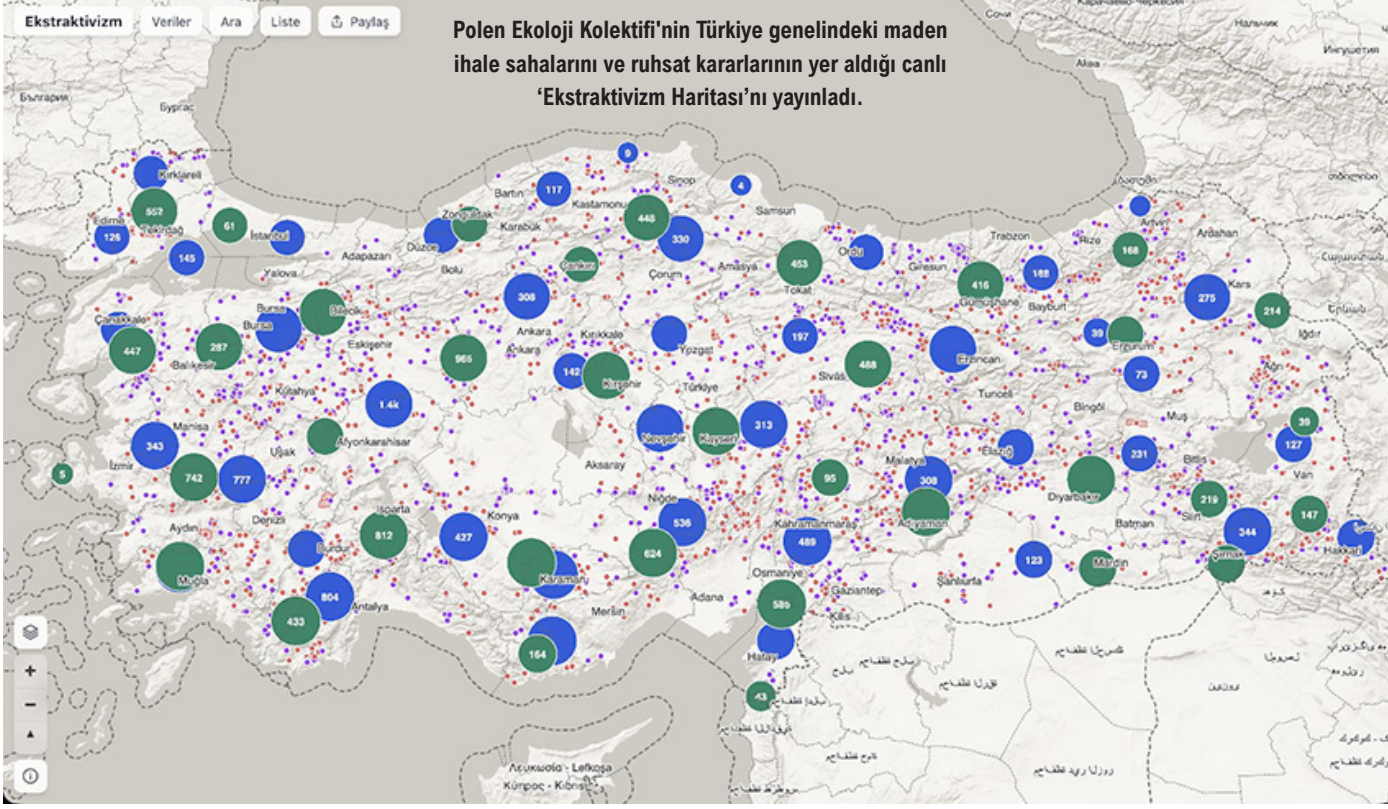
Harita bize en basit ifadeyle Türkiye'nin bir madenci ülkeye dönüştürülmek istendiğini gösteriyor. Çok sayıda bölgede ruhsatlar ve ÇED projeleri aşırı yoğunlaşmış durumda. Bu ilçeleri 'gözden çıkarılan bölgeler' olarak tanımladık. Haritayı inceleyenler bu bölgeleri de kolayca saptama imkânı bulacaklar. Ruhsatlar bazından daha detaylı bir inceleme; ormanların, meraların, tarım alanlarının, nehirlerin, köylerin hatta bazı ilçelerin madene ruhsatlandığını, ancak şirketlerin yatırım yaptığı güneş enerji santrallerinin, rüzgâr enerji santrallerinin ruhsat sahaları dışında tutulduğunu görecekler.

Haritaya koruma alanlarını ve önemli doğa alanlarını da ekledik ki bunların nasıl çepeçevre madenlerle kuşatıldıkları, hatta bazılarında ruhsat sahalarının koruma alanı içine girdiği görülebilir.

Bana göre haritanın sunduğu başka bir önemli hizmet; havza sınırlarının ve yerüstü su varlıklarının görülebilmesi: Su varlıklarındaki kirliliğin baştan sonra tüm havzayı etkileyeceğinin bilinciyle akarsuların membadan mansaba kadar izlenmesinin ve maden ruhsat sahalarının yerüstü su varlıklarına göre nasıl konumlandığını incelenmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz.

Haritadaki veriler bir arada değerlendirildiğinde, madencilik faaliyetlerinin yaygınlaşmasının önünü açan temel mekanizma ne olarak görünüyor? Ruhsatlandırma mı, ihale süreçleri mi, ÇED kararları mı, yoksa bunların birbirini tamamlaması mı?

Meseleye sadece madencilik faaliyetleri olarak bakarsak (ki bize göre bu dar ve sorunlu bir bakış açısı) temel mekanizma MAPEG ruhsatlandırmaları olarak görünüyor: Masa başında yapılan bu ruhsatlandırmalarda insanların ve diğer canlı türlerinin yaşam alanları sanki 'boş alanlar' gibi değerlendiriliyor. Ardından yine masa başında hazırlanan ÇED dosyaları bu ruhsat sahalarını proje alanlarına dönüştürüyor. Sonra da ÇED süreci boyunca devlet kurumları yine masa başında görüşler veriyorlar. Sembolik olarak halkın görüşlerinin not edildiği ve ÇED raporlarında sözde dikkate alındığı HKT ve İDK toplantılarını bir yana

Yağma için 'cennet vatan'

Harita bize en basit ifadeyle Türkiye'nin bir madenci ülkeye dönüştürülmek istendiğini gösteriyor. Çok sayıda bölgede ruhsatlar ve ÇED projeleri aşırı yoğunlaşmış durumda. Bu ilçeleri 'gözden çıkarılan bölgeler' olarak tanımladık

maz komisyonu kararlarını gösteren bu haritadaki verilerin değerli olduğunu düşünüyorum.

Madencilik projeleri her dönem kalkınma ve istihdam gerekçeleriyle savunuldu ve savunulmaya devam ediyor. Haritanın ortaya koyduğu veriler bu söylemi nasıl değerlendiriyor?

Geçtiğimiz aylarda sosyal medyada '10 maddede Türkiye'de madencilik' başlığı altında bir mesaj dizisi yayınlamıştık: 10 ayrı soruda ekstraktivizmin 'söylemler/gerçekler/çözümler' formatında eleştirisini yapıyoruz. 'Kalkınma' ve 'istihdam' söylemleri bu çalışmada ana temalardan birisi: Türkiye'de yapılan madencilğin şirket kazançlarını ve ihracatı hedeflediği, insan emeğinin sömürüldüğü, diğer canlı türlerinin gözetilmediği, sosyo-çevresel yıkımların engellenmediği, iklimin korunmadığı, yerel toplulukların kültürlerinin tahrip edildiği dikkate alındığında söylemlerin gerçek dışılığı açıkça ortada.

Madenler milli varlık olarak değerli ise, ülkenin kalkınması ve katma değer oluşturma anlamında gerekli ise nedendir bu yerin altındaki tüm varlıkları bir an önce kazıp çıkarma telaşesi? Neden ihracat hedefleniyor? Neden devlet değil de şirketler çıkarıyor ve devletin eline cüz'i bir ödeme geçiyor? Neden ortada halkın temel ihtiyaçlarını gözetken bir planlama yok?

Haritada açıkça görüldüğü gibi; ülkedeki tüm madenler en kısa zamanda çıkarılıp ihraç edildiğinde birkaç on yıl sonra mineraller büyük oranda tüketilmiş olacak. Bu durumda gelecek kuşakların temel ihtiyaçlarını nasıl sağlayacağız?

Türkiye ucuz emek gücüne ve zengin ülkelerin hammadde deposuna dönüştürülmek istenmek. Sonuç olarak; şirketlere servet, halka sefalet! Erken dönemde ruhsatlamadan haberdar olmak ve direnişi örgütlemek gerekiyor

Bölge halkı ve ekoloji örgütleri haritayı ruhsatları takip etmek ve müdacelelerin güçlendirmek için nasıl kullanabilir?

Ekolojik bakış ve etkili çevre mücadelesi için öncelikle havza bazlı çalışma öneriyoruz: Su varlıklarındaki kirliliğin baştan sonra tüm havzayı etkileyeceğinin bilincinde olmak, buna göre havza bazlı örgütlenmek. Çevre örgütleri kendi çalışma alanlarında; ruhsat sahaları içinde veya yakınında yer alan köylere gidip bilgi vermek ve mücadeleye yönelik ortak stratejiler erken dönemde oluşturulmalı. Taşınmaz Komisyonu Kararlarının detay bilgilerine ulaşmak için de MAPEG'e bilgi edinme dilekçeleri ile başvurulmalı.

Haritanın ortaya koyduğu tablo, tek tek projelerin ötesinde nasıl bir madencilik politikasına işaret ediyor?

Haritada MAPEG ihaleleri, taşınmaz komisyonu kararları ve ÇED projeleri başlıklarını aktif duruma getirince karşılaştığımız görüntü, tüm Türkiye'nin dev bir maden sahasına dönüştürülmek çabasını gösteriyor. Türkiye'de araçla bir yerden yola çıktığınızda yarım saat geçmiyor ki taşocağı, mermer ocağı ile delik deşik edilmemiş bir dağ/tepe görmeyesiniz. Buna karşın taşocağı, mermer ocağı açmak için aşırı sayıda yeni ruhsat ve ÇED projesi yolda. Çok geniş alanlar kömür yıkama (lavvar tesisi) olarak ihaleye açılıyor. Bunlara metalik madenleri, özellikle siyanür-

lü altın madenciliğini ekleyin. 2023 yılı başından bugüne ihalelerde satılan 465 adet metalik mega maden ruhsat sahası var. Bunların her birinin alanı 1.000 hektardan daha büyük. Yani bunların her biri geri dönüşü olmayan doğa tahribatları ile ekolojik sakatlamalara yol açacaklar.

Bunlar yetmezmiş gibi son bir iki yılda sayıları büyük hızla artan petrol ve doğal gaz arama/çıkarma projelerini ve son günlerde yayınlanan, çok geniş alanlarda acele kamulaştırma kararlarını düşünün. Üstelik hidrokarbürleri çıkarmak için bazı şirketler sosyo-çevresel riskleri çok yüksek olan hidrolik kırma(fracking) yöntemini kullanıyorlar. Çevre mücadelesi veren çoğu ülkede/bölgede olduğu gibi Türkiye'de de bu yöntem mutlaka yasaklanmalı.

İşte harita böyle bir tablo ortaya koyuyor. Bu tabloda kamu yararını, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını, kalkınmayı gözetken bir politika yoktur. Türkiye ucuz emek gücüne ve zengin ülkelerin hammadde deposuna dönüştürülmek istenmektedir. Sonuç olarak; şirketlere servet, halka sefalet!

Haritada ortaya çıkan tablo karşısında, doğayı korumak için yalnızca projelere karşı çıkmak yeterli mi? Sizce nasıl bir mücadeleye ihtiyaç var?

Proje odaklı çalışmakla, ÇED projelerine dava açmakla ve basın açıklamalarıyla yetinmek artık kesinlikle yeterli değil. Bunlar on yıl önce kısmen işe yarıyordu, artık maalesef etkisizler.

Yukarıda değindiğimiz gibi ruhsatlardan başlayarak mücadeleyi öne çekmek, erken dönemde başlatmak gerekli. Bu bağlamda farklı köylerden köylülerin havzalarında bir araya gelmeleri, dayanışma dernekleri kurmaları uzun süreli mücadelenin örgütlenmesi yönüyle değerli olacaktır.

Diğer yandan çevre örgütleri ve politik ekoloji örgütleri 'köylüsüzleştirme'ye dikkat çekmeli ve köylünün geçim ekonomisini güçlendirmeye öncelik vermeli. 'Ekstraktivizm', 'köylüsüzleştirme' ve 'gıda egemenliğinin sakatlanması': Birbiriyle yakından ilişkilendirilmesi gereken üç büyük mesele. Bunların üçünün de ortak temel öznesi köylü. Köylünün geçim ekonomisi sakatlanmışsa, köyler boşalmışsa, köylü kendi toprağında piyasanın her türlü oyununa karşı çaresiz bırakılmışsa ne ekstraktivizme karşı etkili bir saha direnişi örgütlenebilir ne kırsal yaşamın bilgisi ve özgünlüğü kalır ne de gıda egemenliğinden söz edilebilir. Bu nedenle köylüyü korumak temel bir amaç olmalı.

Ayrıca; çevre mücadelesi veren farklı kesimlerin farklı sorumluluklar almaları gerektiğini düşünüyorum: köylüler yaşam alanlarını savunurken, çevre ve ekoloji aktivistleri onların yaptıklarını birebir yapmakla yetinmemeli. Mücadeleye destek için politik ekoloji çalışmaları yapmaları ve bilgi üretmeleri gerekli. Üretilen bilgilerin sahada örgütlenmesine, pratiğe dökülmesine de bizzat katkı vermeli. Örneğin bizim hedeflediğimiz gibi köylere gidip ruhsat sahaları ve madenlerin yıkımları hakkında köylülere bilgi vermeleri ve merkezine köylünün korunmasını alan mücadeleden görev almaları değerli olacaktır.

Kentlerde yaşayanların da doğrudan kendi sorunları üzerinden başlamak üzere kent hakkı mücadelelerinde yer almaları değerli olacaktır. Bu bağlamda büyük kentleri bir kazıp çıkarma ve rant alanına dönüştüren gayri menkul sektörünün mülksüzleştirmelerine ve müştereklere el koymasına karşı, diğer deyişle kentsel ekstraktivizme karşı mücadeleyi değerli buluyorum.

Son olarak; hukuk mücadelesinde de tekil proje bazlı ve ÇED davası sonucuna odaklanan mücadeleyle yetinmeyip, hukuksal mücadele alanını 'ruhsatlandırmadan başlatıp, işletme boyunca nihai ÇED dosyasının takibi üzerinden şirketin cendereye alınmasıyla devam eden ve maden kapandıktan sonra son verilmeyip, atıkların bertarafı üzerinden takibi sürdüren' geniş bir sürece yaymayı önemli buluyorum. Ayrıca davalar artık sadece kazanmaya odaklanmak için değil, yerel halkı örgütlemek, projenin sosyo-çevresel yıkımlarını kamuda görünür kılmak ve bir sonraki projeyi engellemek gibi amaçlar içermeli.

Sonuç olarak; hem köylerde hem kentlerde hem hukuk alanında hem çalışma konularında 'alternatif mücadele' yolları üretmeliyiz.

Maden sahaları bir ahtapot gibi tüm ülkeye yayılmış durumda.